

Lunds Universitet
Statsvetenskapliga institutionen

STV 102
ht 2004
Handledare: Caroline Boussard

**Argentina, ett land i kris.
En studie om hur skuldsättning och
strukturanpassningsprogram leder fram till ett samhälle
med sociala, ekonomiska och demokratiska problem.**

Kristian Bogren
Jerry Domicelj

Abstract:

Vid slutet av år 2001 står Argentina inför en ekonomisk, politisk och social kollaps. Orsakerna till denna kris är fortfarande oklara. I detta arbete gör vi ett försök att identifiera några av dessa orsaker. Genom att göra en översikt av Argentinas ekonomiska och politiska historia, identifierar vi en avgörande förändring, då landet antar genomgående liberala reformer till följd av den skuldsättning gentemot IMF och världsbanken som landet försatt sig i. Detta ligger helt i linje med de strukturanpassningsprogram som IMF och världsbanken mer eller mindre påtvingar fattiga länder. Vi genomför då även en granskning av vad dessa program innehåller och vad dem innebär för de fattiga länderna. Denna granskning leder oss fram till slutsatsen att den Argentinska krisen inte kan förklaras enbart genom strukturanpassningarna. Men vi hävdar ändå bestämt att dessa till stor del bidragit till att krisen fått så djupgående effekter i det Argentinska samhället.

Nyckelord: *Argentina, kris, neoliberalism, strukturanpassning och utveckling*

Innehållsförteckning

| | |
|--|----|
| 1. Inledning..... | 4 |
| 1.1. Syfte och frågeställning..... | 4 |
| 1.2. Teori..... | 4 |
| 1.3. Metod och material | 5 |
| 2. Argentina, ett land i kris..... | 6 |
| 2.1. krisen 2001-2002..... | 6 |
| 2.2. kan vi förklara krisen?..... | 7 |
| 3. Katalysatorer till strukturanpassningsprogrammets utformning..... | 8 |
| 3.1. Oljekrisen och skuldskrisen..... | 8 |
| 3.2. neoliberalismen..... | 9 |
| 4. Strukturanpassningsprogrammen från IMF och Världsbanken..... | 11 |
| 4.1. utförandet av SAP..... | 11 |
| 4.2. utformning..... | 12 |
| 4.3. omfattning..... | 13 |
| 4.4. effekter..... | 14 |
| 5. Alternativ syn på utveckling..... | 16 |
| 5.1. Mänsklig utveckling?..... | 16 |
| 5.2. Fattigdom och maktlöshet..... | 17 |
| 6. En historisk resumé över Argentinas politiska och ekonomiska utveckling | 19 |
| 6.1. Från glansdagar till stagnation..... | 19 |
| 7. Argentina anpassas till den internationella marknaden..... | 22 |
| 7.1. Argentina genomgår en strukturanpassning..... | 22 |
| 7.2. Den nya liberala politikens effekter..... | 24 |
| 8. Slutsatser..... | 27 |
| 9. Litteraturförteckning..... | 29 |

1. Inledning

Argentina, genomgår en stor kris. Kapital flyr landet och förtroendet för dess institutioner är lika med noll. 2001, bara tio år efter det att landet genomfört stora strukturanpassningar enligt IMF och världsbankens mall, befinner sig hundratals människor på Buenos Aires gator för att visa sitt missnöje med den ökade fattigdomen och betydligt sämre sociala förhållanden. Landet som setts som en förebild vad gäller genomförandet av liberala reformer, står nu inför en total kollaps. Med detta som bakgrund har vi under en längre tid tagit oss igenom en ansenlig mängd litteratur som behandlar ämnet. Vad vi nu efter utfört arbete frågar oss är hur det är möjligt för något så kritiserat som strukturanpassningsprogrammen att behålla sin position som allena rådande utvecklingsstrategi.

1.1. Syfte och frågeställning

Tanken med denna uppsats är att ta avstamp i ett fenomen för att sedan sträva efter att få en större förståelse om varför detta har uppstått. Fenomenet i vår uppsats får utgöras av den Argentinska krisen. Vi ämnar alltså inte att ge en förklaring till varför denna uppstått och tror inte att det är möjligt inom ramen för detta arbete. Vad vi snarare har som syfte är att försöka skapa ett orsakssammanhang mellan Argentinas utveckling och de enskilda beståndsdelarna i krisen. Med andra ord kommer vi presentera en generaliserad bild av krisen för att sedan med hjälp av teoribildning och empiriskt material, försöka ge troliga förklaringar till de olika beståndsdelarna.

Den stora frågan som vi förväntar oss att få svar på genom detta arbete blir då.

- Vilka effekter medför IMF och världsbankens strukturanpassningsprogram och hur kan dessa ta sig uttryck i ett land som Argentina?

Att försöka ge ett svar på denna fråga blir viktigt då vi anser att det behövas en problematisering av neoliberalism som det gällande utvecklingsparadigmet. Detta anser vi vara av yttersta vikt då det inte är allt för ovanligt att genomförandet av liberala reformer sker genom odemokratiska medel. Vi vill här påpeka att det finns tidigare forskning i ämnet, men att denna inte har fått något betydande genomslag i samhällsdebatten. Den forskning som har fått något erkännande har hållit sig inom paradigmet ramar.

1.2. Teori

Vi ämnar belysa de negativa effekterna av en neoliberalistisk utvecklingsstrategi, i vår strävan att kritisera neoliberalism som utvecklingsteori. I detta arbete kommer vi att därför endast att beröra de delar av neoliberalism som har med utveckling att göra. För att ytterligare belysa de negativa effekterna kommer vi att använda oss av flera olika

teoribildningar om exempelvis genderteori, ekologiska teorier och fattigdomsteorier. En vidare presentation av dessa kommer dock vid aktuella tillfällen.

Huvuddelen av detta arbete kommer att utgöras av en kritisk granskning av det neoliberalistiska paradigmet och vad det bidragit till i form av strukturanpassningsprogram och andra förhållanden för världens stater. Här är det på plats att vi avslöjar vår huvudtes, vilken består i att, de neoliberalistiska reformerna försvagar staters förmåga att kunna hantera krissituationer. Vad gäller det Argentinska fallet tror vi inte oss kunna bevisa att neoliberalism bär skulden till krisen, eller säga att den inte skulle ha uppstått utan neoliberalism. Men vi vågar påstå att den bär ett stort ansvar till att krisen blev så svår och att den förde med sig så pass allvarliga ekonomiska, politiska och sociala effekter

För att bevisa detta, börjar vi med att i kapitel två ge en generell beskrivning av den Argentinska krisen. Därefter följer tre kapitel där vi beskriver neoliberalism och hur den kommit att påverka de internationella institutioner som utformat strukturanpassningsprogrammen och hur tredje världens länder kommit att bindas upp till dessa. Efter detta kommer vi att göra en fallstudie av Argentina för att ge en djupare bild av ett sådant förlopp och vilka effekter detta för med sig, för ett land som Argentina.

1.3. Metod och material

Den metod vi har tänkt oss att använda är en fallstudie av Argentinas strukturanpassningsprocess. Vi vill hävda att Argentina lämpar sig som ett så kallat *crucial case* av typen *most likely*. Detta menar vi att vi kan göra då vi prövar en teori som hävdar att den besitter en universell lösning på utvecklingsproblematiken. Med detta sagt lämpar sig fallet Argentina lika väl som något annat land som genomfört liberala reformer. Som en del av denna metod blir vårt arbete att finna negativa effekter komna ur liberaliserings reformer, detta för att ge antydning om att en falsifiering kan vara på sin plats.

Det material som vi använder i uppsatsen är nästan uteslutande av sekundärt slag. Detta är främst i form av vetenskapliga framställningar och statistiska framställningar. Vi har haft svårigheter att få ta del av primärmaterial. Detta gör att vi tvingas förlita oss på andras framställningar och tolkningar. Medvetna om att detta var fallet valde vi att insamla material som tillät olika åsikter kring SAP att komma till tals.

Vi väljer här att förtydliga några av de begrepp som kommer att beröras i den analyserande texten. Det vi kallar neoliberalism benämns ibland även som neoklassicism, vi anser dock att en sådan särskiljning inte behövs här, då skolorna i stort är desamma, och forskare/filosofier kan tituleras med antingen neoklassisk eller neoliberalistisk beroende på vem som skriver om dem. Utöver detta vill vi nämna att vi inte väljer att definiera fattigdom efter en ekonomisk mall då vi anser att detta är ett relativt fenomen som avgörs av vilken kontext den ingår i.

2. Argentina, ett land i kris

När vi inleder denna uppsats om Argentinas ekonomiska och politiska utveckling gör vi detta med att måla upp en bild av ett land i allvarlig ekonomisk, politisk och social kris. Denna kris har förstärkt den redan starka misstro som det Argentinska folket har mot sina makthavare. Vi tänker inleda med att beskriva krisen i generella drag för att sedan påbörja den diskussion som kommer att prägla hela uppsatsen. Denna diskussion kommer att utgå ifrån en ambition att förklara krisens orsaker men även Argentinas situation som helhet. Detta med bakgrunden att Argentina historiskt varit ett land med stor potential, men som inte kunnat leva upp till förväntningarna.

2.1. Krisen 2001-2002

Argentina kollapsar bokstavligt talat i december 2001. Men detta är inget som sker som en blyxt från klar himmel. Utvecklingen mot kollaps hade pågått under en längre tid men det skall vi återkomma till senare i denna uppsats. Vad vi nu tänker göra nedan är att återge de beståndsdelar som utgör krisen.

Argentina som en gång byggde en stor del av sin utveckling på att miljontals immigranter förstärkte arbetskraften får nu uppleva att den egna befolkningen försöker fly landet. Orsakerna är skiftande bland emigranterna men en gemensam faktor är att man förlorat tron på att hemlandet någonsin kan erbjuda en trygg plats där man kan jobba för ett drägligt liv (Meltzer 2003, s 31). Om utvecklingen är den att argentinarna lämnar sitt land kan man ganska lätt förutspå att även utländska investerare inte har något större förtroende för landets potential. Detta är just vad som hände. Utländskt kapital flydde landet och den övervärderade argentinska Peson inledde ett fritt fall utan synbart stopp (Lopes-Murphy, Artana och Navajas 2003, s 23 ff). Detta förlopp förvärrades av att en starkt negativ utveckling i handelsbalansen. Med detta menas att landets exportintäkter minskade kraftigt i relation till kostnaderna för import. Till detta måste vi även tillägga ökade skuldkostnader i relation till de offentliga finanserna (Gunnarsson & Rojas 2002, s 260 ff). Då Peson började falla kraftigt ville argentinarna ta ut sina pengar från sina bankkonton. Detta skulle göra situationen ännu värre och bankerna skulle även riskera konkurs. Staten gick här in och frös folkets tillgångar. När det sedan möjliggjordes för folk att ta ut pengar så fick man ut dessa i dollar och detta innebar att värdet på besparingarna hade halverats. Detta hade även en stor inverkan för Argentinarna på andra håll, i kombination med att de offentliga arbetsgivarna inte kunde betala ut löner till sina anställda i Peso. Vad som skedde var att de olika provinsregeringarna började trycka upp egna pengar som skulle utgöra ett substitut till Peson. Man kan ju själv föreställa sig hur det känns att få leksakspengar i lön. För argentinarna som redan hade prövats hårt under historiens lopp var detta ett hårt slag och ilskan mot makthavarna och bankerna saknar idag gränser (Rojas 2002 s 134 ff).

Krisen var även en kulminering på en spiral av ökande arbetslöshet och fattigdom i Argentina. Arbetslösheten hade ökat explosionsartat under 1990-talet och nådde vid slutet av oktober upp till den ofattbara nivån 35 % arbetslösa eller undersysselsatta. Detta är en

del i orsaken till att även fattigdomen kraftigt spred sig i det argentinska samhället. När vi kommer fram till maj 2003 är i stort sätt varannan stadsbo i Argentina stämplad som fattig. Detta är extremt i ett land som Argentina som tidigare inte haft någon större bekantskap med fenomenet fattigdom (Gunnarsson & Rojas 2002, s 260 ff).

Ett annat bekymmer Argentina ställs inför är det politiska kaos som råder under krisen. President efter president mer eller mindre tvingas avgå då de ser uppgiften omöjlig och stödet från folket allt mer sviktande. Detta yttrar sig vid ett antal tillfällen i blodiga upplöpp. Med Argentinas historia av militärjuntor är denna situation allt annat än önskvärd i ett demokratiskt perspektiv. Vi kommer att återkomma med en diskussion kring dessa ekonomiska, politiska och sociala problem senare. Vad vi nu har tänkt oss är att försöka förklara hur denna situation kan uppstå.

2.2. Kan vi förklara krisen?

Vi har nu ovan återget en bild av hur landet Argentinas senaste kris såg ut. Jag säger senaste för det är inte den första krisen som Argentina upplevt. Vi menar dock att det är den värsta i modern tid. Krisen innehåller även nya ingredienser såsom extrem fattigdom vilket vi var inne på tidigare. Vi anser att detta kan vara en ledtråd då vi skall förklara hur Argentina, ett land som i början av 1900-talet var att betrakta som ett av världens rikaste idag snarast kan betraktas som ett av de fattigare.

När man tar del av litteraturen som behandlar ämnet får man en hel del förklaringsalternativ. Det mesta är skrivet av ekonomer inom den liberala skolan vilket kan bli enkelspårigt. Det paradoxala är att man kan läsa att Argentina anses vara ett föredöme för hur man genomför en liberalisering av ett land (Zanetta 2002, s173) samtidigt som förklaringen till varför Argentina kollapsar 2001 enligt många anses vara bristen av liberalisering (Meltzer s 30, Lopez-Murphy, Artana och Navajas 2003, s 26, Calomiris 2003 s37 ff). Att bilden kan vara så skild kan bero på att när man rosar Argentina är det i samband med en imponerande BNP tillväxt under den första halvan av 1990-talet och när Argentina får ris kommer detta i samband med landets senaste kris.

I övrigt blir förklaringarna mer och mer tekniskt invecklade. Visst kan det vara sant att en mer fristående centralbank skulle kunna undvika att krisen blev så kraftig. Och visst kan det stämma att banker kan vara extra känsliga på nya marknader (Calomiris 2003, s 35) men ger detta oss en förklaring till dagens situation i Argentina. Svaret är enligt oss nej. Vi vill gå djupare i problematiken. Vi tänker koncentrera oss på hur ett land som Argentina blir beroende av internationella finansinstitut och hur dessa kommer att diktera landets ekonomiska politik. Detta gör vi inte främst för att studera den ekonomiska prestation Argentina lyckas skapa, utan för att återge hur detta kan medföra demokratiska och sociala problem. Den kris vi har presenterat ovan är i sig inte det spännande i våra ögon utan snarare de ingredienser som utgör den. Vi vill alltså snarare förklara hur dessa uppstår och vilka konsekvenser detta får för Argentina.

3. Katalysatorer till strukturanpassningsprogrammets utformning

Det skedde en viss förändring i det ekonomiska systemet under 70-talet och in på 80-talet. Neoliberal idéer fick ett större genomslag och detta kom även att präglade världsbankens, IMF och andra givares policy gentemot bidrags och låntagare. Att den ekonomiska situationen i början av 80-talet var närmast krisartad hjälpte säkerligen till att skynda på och förstärka de program som kom att sättas in för att åtgärda problemen. För att få full förståelse för hur strukturanpassningsprogrammen (SAP) kom att utformas, menar vi att det krävs viss kunskap om vilken miljö den kom att växa fram i. Därför kommer vi här att ge en kort presentation av de viktigaste katalysatorerna till SAP.

Neoliberalism fick ett oerhört genomslag under slutet av 70-talet, vilket även det kom att sätta präg på hur den ekonomiska politiken ansågs skötas bäst. I vår del om neoliberalism tar vi upp detta och det skall här nämnas att det vi kallar neoliberalism ibland även benämns som neoklassiska skolor, vi anser dock att en sådan särskiljning inte behövs här, då skolorna i stort är desamma, och forskare/filosofier kan tituleras med antingen neoklassisk eller neoliberalistisk beroende på vem som skriver om dem.

3.1. Oljekrisen och skuldcrisen

Oljekrisen som uppstod i början av 70-talet drabbade alla länder hårt, detta inkluderade självfallet även de fattiga länderna. Dessa kunde dock till en början klara övergången ganska bra genom att ta lån från den internationella arenan. På så vis behöver de inte trappa ner på produktionen och kan upprätthålla tillväxten. Så beskriver Larsson situationen i *Bistånd på utvecklingens villkor* (Wohlgemuth, 1997 s 61).¹

Vi ställer oss frågande inför detta, ty att låna för att kunna upprätthålla en befintlig produktion kan vi ej se som en lyckad anpassning till de nya förhållandena som Larsson kallar det. Lånen bidrar nämligen inte till att nya satsningar görs vilket skulle kunna leda till ökad avkastning, utan endast till att tynga redan svaga ekonomier. När sedan oljepriset höjs ytterligare i slutet av sjuttioalet kan flera av de fattiga länderna helt enkelt inte klara av sina ekonomier längre. Grunden till detta ligger i oljekrisen och de enorma summor pengar som strömmade in i OPEC länderna, vilka sedan investerade det flytande kapitalet i banker i västvärlden². Dessa kunde sedan låna ut pengar för att göra mer profit, bankerna var mer än villiga att låna ut pengar och stora lån gick till privata aktörer i Latinamerika. Inte så mycket gick däremot till statliga satsningar, vilket ledde till att mycket av kapitalet aldrig kom länderna till nytta utan, på grund av spekulationer och kapitalflykt, kom att

¹Han menar att chocken drabbar dessa länder först när oljepriset höjs ytterligare i slutet av 70-talet, då industriländerna stramar åt sin finanspolitik vilket leder till höjda räntor och att dollar kursen stiger. Även bankerna börjar nu bli mer återhållsamma med att låna ut pengar.

² Detta sågs dock som något positivt av de flesta länder i tredje världen, då man såg att fattiga länder kunde rubba de rikare länderna. Man började planera och hoppas på en ny ekonomisk ordning i världen. .

hamna i utländska skattekistor (Hoogvelt, 2001 s 246).³ När krisen sen kommer och flera länder faktiskt inte kan betala, hamnar naturligtvis bankerna i en svår situation. Den samlade skulden var nämligen större än bankernas tillgångar, vilka samtidigt var tvungna att tillgodose investerarna, det vill säga oljeländerna, med de räntor som de skulle ha (Isbister, 1998 s182). Till följd av detta uppstår en kris som skakar hela det internationella ekonomiska systemet. Detta löser sig emellertid, eftersom bankerna lyckas ackumulera tillräckligt med tillgångar och världsbanken köper upp flera av lånen.

Till följd av krisen sitter flera av tredje världens länder under 80-talet och fram till nu på otroligt höga skulder till utländska banker och framförallt IMF och världsbanken, som med sina positioner kan få länder att åta sig ändringar i den ekonomiska politiken. Dessa ändringar består i att öppna upp marknaden, göra det lättare för privata intressen och en tillbakadragning av staten, detta mot att en del skuldavskrivningar görs (Isbister, 1998 s 184).⁴ Strukturanpassningsprogram och stabiliseringsprogram implementeras under 80-talet då länderna är särskilt sårbara på grund av sina skulder. Detta fortsätter under 90-talet och länder tvingas anpassa sina ekonomier efter en liberal anda, med dess innebörd av sänkta tariffer för import, upphörande av stöd till inhemska industrier, devalvering av valutan för att driva utvecklingen mot en exportinriktad produktion. Vi kommer att ge en närmare beskrivning om vad strukturanpassningsprogrammen inneburit i kapitel 4.

3.2. neoliberalismen

Tron på marknaden som den bästa arenan för ekonomisk tillväxt och ekonomisk politik är och har alltid varit omdiskuterad. Likväl så dominerar den klassisk liberala tanken om den fria marknaden och vinstmaximering totalt i de ekonomiska högskoleutbildningarna idag, vilket alla som läst något ekonomiskt program kan vittna om.⁵ Man kan alltså säga att det råder en konsensus i den ekonomiska världen idag (och har så gjort de senaste decennierna) om att de neoliberala idéerna är bäst lämpade för skötseln av ekonomin (Mohan, Brown, Milward, Zack-Williams, 2000 s 20 f). Detta kan även ses i att de flesta nobelpristagare ingått i den neoliberal skolan.⁶

Neoliberalism är liksom andra större skolor inte en homogen teoribildning, inom skolan figurerar självfallet flera inriktningar. Men i ett försök att sammanfatta deras syn på hur utveckling bäst sker, lånar vi här Mosleys, Harrigan och Toyes definition:

...neo-liberals have a strong policy preference for economic liberalisation. This implies the roll-back of the state, both in terms of its ownership of industries, financial institutions and marketing agencies and of its regulatory activities in trade, industrie, agriculture, credit and foreign investment. The economic arguments centre on the failure of the state to create the right system of incentives for an efficiently operating economy. [...] The corrective measures are then privatisation and extensive deregulation, recommended in the belief that

³ Återbetalningen av många av dessa lån gick dessutom över till staten när krisen slog in och de privata aktörerna inte kunde betala. Privata aktörer har alltså gjort vinster men skattebetalarna står kvar med skulden, vilket har lett till misstro bland befolkningen (De Vylder, 1991 s 33 ff)

⁴ Dessa har dock varit relativt små och skulden läggs främst på skuldländerna själva för att hålla långivarna så skadelösa som möjligt (De Vylder, 1991 s38).

⁵ Chossudovsky talar om hur universiteten i allra högsta grad upprätthåller den nyliberala paradigm som råder idag (Chossudovsky, 1999 s 42)

⁶ En som tar upp detta är bland annat professor Peter Söderbaum i ett debattinlägg i DN 2004-10-09

freely operating markets will conduce to the more efficient use of scarce resources of poor countries. (Mosley, P – Harrigan, J – Toye, J, 1995 s 11)

En av dem som haft stor inverkan på den ekonomiska arenan är Milton Friedman som fick nobelpriset i ekonomi 1976 och har haft stark inverkan på Reagans ekonomiska politik under hans tid som president. Reagan åtföljdes av flera betydande ledare som klart påverkats av den liberala skolan under 80-talet. Margreth Thatcher (som genomförde en rad privatiseringsprojekt i sitt England) och Jürgen Kohl i Tyskland hjälpte båda till att stärka det neoliberala paradigmet (Martinussen 1997 s260).

Friedman representerar en neoliberalistisk skola som fått stor betydelse för den ekonomiska politik som förts i världen sedan dess. Han liksom andra ekonomiska filosofer inom den neoliberala skolan sätter individen i fokus som och betonar dennes okränkbara rättigheter. Detta gör att staten ses som något ont som bör hållas till ett minimum, och att marknaden istället tillåts styra mycket mer och större områden. Friedman lanserar även en tanke om ”an economic bill of rights” som skall komplettera den ursprungliga ”bill of rights” i boken *free to choose*, där en rad grundlagsförslag nämns, då bland annat att staten bör ha ett tak på hur mycket skatt den får ta ut, för att på så vis minska och på förhand begränsa dess budget (Friedman, 1980). Likaså menar Friedman att saker som tullfrihet, skattebefrielse för juridiska personer och marknadsfrihet bör grundlagsstiftas.

Man kan se tydliga spår av detta i debatten och den politik som förs i fråga om tredje världens utveckling, bistånd och internationell handel. Att liberala tankar haft och har stor inverkan kan även ses i reformer och institutionalisering av avtal som skrivits för att gynna privata intressen och minska tullar och tariffer. Till dessa kan man räkna GATT avtalet som tillsammans med WTO som kom till på Uruguay-rundan 1994 och det mer senare tillkomna GATS-avtalet som också tar in tjänstesektorn till det som bör utsättas för konkurrens och privata intressen (Hoogvelt, 2001 s148 ff).

Nyliberalism har även starkt präglat de strukturanpassningsprogram som IMF och världsbanken implementerat i tredje världens länderprivatisering, vilka har lett till öppnande av marknader, privatisering och en bantning av officiella byråkratier. En bredare diskussion om detta kommer dock i nästa kapitel.

4. Strukturanpassningsprogrammen från IMF och världsbanken

IMF och världsbanken ingår båda i Bretton Woods institutionen, som har sitt säte i Washington. Dessa båda institutioner har traditionellt sett haft olika uppgifter vad gäller ekonomin i världen och inte alltid stått på god fot med varandra, de har dock sedan slutet av 70-talet kommit att arbeta mycket närmare varandra och under 80-talet införs en rad program för att underlätta deras samarbete (Mosley, P – Harrigan, J – Toye, J, 1995 s 55). Samarbetet kom att förstärkas efter en spricka i det samma då världsbanken efter politiska påtryckningar från USA, utförde ett enormt stort lån till Argentina 1988, trots att det inte förelåg något strukturanpassningsprogram med IMF. För att reparera skadan som skett kom alltså institutionerna sätta upp nya avtal, vilka då förde dem mycket närmare varandra.

Det är alltså dessa två institutioner som står för den största påtryckningen vad gäller SAP i tredje världens länder. De grundades på 40-talet för att mer effektivt kunna sköta världsekonomin och anledningen till att de delades i två var för att en koncentration av makt ville undvikas, och en delning ansågs göra det mindre troligt att förödande felbedömningar skulle ske. Med detta i åtanke kan man ifrågasätta om ett närmare mellan dessa båda inte motsäger orsaken till att de är just två. Båda institutionerna drivs dessutom på ett odemokratiskt sätt, där G7 länderna har större delen av makten (detta gäller framförallt för världsbanken). Detta tillsammans med den ideologi (neoliberalism) som styrt institutionerna bör hållas i åtanke när man studerar implementerandet av SAP.

4.1. Införandet av SAP

När det stod klart att flera av tredje världens länder stod inför allvarliga problem med den makroekonomiska balansen (bland annat att exportintäkterna inte täcker räntor och amorteringar på de lån man har) och verkligen stod inför en krissituation så kom världsbanken att byta strategi för att få rätsida på ekonomierna. Fram till sent 70-tal så arbetade världsbanken mest genom att uppmuntra länder till att genomföra policyändringar på det ekonomiska området genom att föra en "policy dialog". Eller som Bob Milward skriver: "The advice was given as "policy dialogue", and project funding was regulated in respect to a country's response to the advice that was given" (Mohan, Brown, Milward, Zack-Williams, 2000 s 26).

1986 tar IMF beslut om att ge lån till låginkomstländer, mot att de åtog sig SAP: s som var utformade av fonden. Detta har då föregåtts av att världsbanken har börjat med så kallade strukturanpassningslån (SAL) som de anser vara ett mycket effektivare sätt att få länder att genomföra policyreformer. Detta faller även samman med att neoliberal ideologin gör sig alltmer allmängiltig. Den nya strategin förväntades ge betydligt högre ekonomisk tillväxt, genom att den fria marknaden fick råda. Världsbankens president Robert McNamara sade 1979 att ekonomiskt bistånd skulle främst ges till länder som var villiga att omforma sina ekonomier till det som världsbanken ansåg vara lämpligt.

Det ska här nämnas att det förekom viss kritik mot den nya strategin från några av bankens styrelsemedlemmar, vilka var skeptiska mot strategins möjlighet att lyckas. En annan invändning var att det kunde skada ländernas suveränitet. Milward skriver exempelvis att:

As such, insisting on policy reform through structural adjustment lending would, it was thought, inevitably enmesh the World Bank in a country's internal politics, removing its supposed political neutrality (Mohan, Brown, Milward, Zack-Williams, 2000 s 27)

Världsbankens forskningsavdelning representerar däremot under denna tid en extrem form av neoliberalism och det råder ingen tvekan om att de anser att ekonomisk liberalisering är rätt väg att gå (Mosley, P – Harrigan, J – Toye, J, 1995 s 24). Så kritiken fick inget större gehör utan SAL och SAP kom att bli allt vanligare under 80-talets gång.

Institutionerna inom Bretton-Woods koncernen går alltså runt decennieskiftet 70/80 mot mycket en mer politisk inriktning. Från att endast ha rätt länder till att lägga om sin ekonomi till att tydligt intervensera och tvinga fram dessa ändringar. Vilket har fortsatt ända in i vår tid.

4.2. utformning

Strukturanpassningsprogram antas alltså av länder som vill erhålla lån och stöd från IMF och världsbanken. Det finns en del olika lån och villkor, men de sammanfaller oftast och har alla samma mål.⁷ Vilka otvetydigt hänger samman med en neoliberalistisk syn på ekonomin. Vad som generellt kan sägas om dessa program är att de strävar efter stabilisering, liberalisering, avreglering och privatisering (Summers, Pritchett, 1993).⁸

Detta innebär reformer som frigör marknadskrafterna genom att sänka tullar och tariffer och förhindra subventioner till inhemsk industri. Devalvering av valutan för att göra ländernas ekonomi mer inriktad på export. Man vill helt enkelt underlätta för ett varuflöde över nationsgränser (Wohlgemuth 1997, s 69). För att ytterligare lämna ekonomin i marknadens händer, avser man att ta bort regleringar som minimilöner och priskontroller. Privatisering är som nämnts ovan en annan och mycket stor del i strukturanpassningen, statliga bolag privatiseras, och om inte så skall de utsättas för konkurrens och drivas med vinstintresse som alla andra företag på den fria marknaden. De statliga utgifterna skall överlag sjunka genom en rationalisering av byråkratin, upphörande av subventioner och en vinstmaximerande inställning.

Strukturanpassningarna delas in i två faser nämligen, kortsiktiga stabiliseringsåtgärder, uppföljda av rena strukturella reformprogram (Mohan, Brown, Milward, Zack-Williams, 2000 s 34). Den första delen innehåller sådant som devalvering och avreglering av prissättning, för att stabilisera ekonomin. Medan den andra delen innefattar mer djupgående reformer av ländernas institutioner och politik. Här ges särskilda lån för att

⁷ För att se vilka lån som föreligger kan ni bland annat se Mohan, Brown, Milward, Zack-Williams bok *structural adjustment* s 28-28, eller Chossudovsky, 1998 s 55.

⁸ För att få ett exempel på hur ett strukturanpassningsavtal kan se ut se, Mosley, P – Harrigan, J – Toye, J, 1995 s 56 ff.

driva igenom de fundamentala ändringar som IMF och världsbanken kräver. Dessa innefattar förutom de som redan nämnts (såsom liberalisering av handeln och privatisering), privatisering av landområden, eller registrering av ägande. Privatisering av banker, vilket innebär att centralbanken inte längre skall ha kontroll över räntor och dylikt. Minskning av fattigdom, detta syftar till att dra ner på statliga utgifter till fördel för de fattiga, privatisering av hälsovård och utbildning sägs här vara mer kostnadseffektivt sätt att driva dessa inrättningar, vilket paradoxalt nog sägs komma till fördel för de fattiga. Staten kan då också minimera sina utgifter och satsa speciellt på vissa områden. Till sist så har även demokratisering kommit att bli en del av kraven som måste uppfyllas, IMF och världsbanken kräver att ett fritt och pluralistiskt valsystem måste inrättas (Chossudovsky, 1998 s62 ff)

Slutligen kan vi konstatera att de reformer som innefattas i SAP följer ett klart neoliberalistiskt handlingsmönster, med en stor fokusering på ekonomiska frågor, kan tyckas. Men faktum är att dessa får en oerhörd inverkan även på de sociala faktorerna, såväl som de demokratiska och vilka möjligheter mottagarländerna får att själva påverka sin situation.

4.3. omfattning

Bretton Woods-institutionen i vilken IMF och världsbanken ingår, har med sin oerhörda kapacitet och styrka en väldigt stor inverkan på hur den globala ekonomin ser ut. Institutionen har sedan den bildades 1944 varit den absolut ledande faktorn vad gäller makroekonomiska frågor i världen. IMF tillsammans med världsbanken, har genom sin kapacitet i stort sett monopol på hur strukturanpassningsprogrammen utformas, vilka i stort sett alla länder åtagit sig, där ibland även Argentina, för att kunna få lån av dessa givare (och därigenom grönt ljus från eventuella andra bilaterala givare som, London och Paris-klubbarna).⁹ De är dessutom uppbyggda så att mottagarländerna har mycket litet inflytande på dess utformning. Detta tillsammans med att IMF och världsbanken ofta kompletterar varandra eftersom den enas program ofta är en nödvändighet för att få bistånd från den andra gör att omfattningen av dessas program är total, och med sin position också näst intill hegemonisk i världen idag. (Wohlgemuth, 1997 s 66)

Med detta i åtanke kan vi konstatera att IMF och världsbanken verkligen påverkar hur fattiga ländernas politik förs och att dessa institutioner verkligen menar att grundligen förändra eventuella *snedvridna* ekonomier mot en liberalistisk, marknadsinriktad ekonomisk politik (vår kursivering). Länder som idag är tungt skuldsatta och så har varit sedan oljekrisen satte fart på upplåningen på 70-talet och fortsatte genom 80-talet har egentligen inga alternativ till IMF och världsbankens strukturanpassningsprogram. De är alltså tvungna till att anpassa sin ekonomi (och även andra delar av politiken) efter dessa institutioners program, om de vill få mer ekonomiskt stöd och därmed inte gå in i en fullständig kris. Det finns de som här menar att länderna skulle tjäna på att genomgå en sådan kris för att på så vis tvingas till att ta itu med problemen och verkligen reformera sin politik. Lägg märke till att man ej kritiserar strukturanpassningarna, utan istället säger att felet ligger i att länderna verkligen måste åta sig de förändringar som programmen

⁹ Att ett avtal med IMF och världsbanken måste föreligga för att andra givare skall vara intresserade skriver bl.a. Chossudovsky (Chossudovsky, 1999 s 52) och även Karl Anders Larsson (Wohlgemuth, 1997 s 66)

förespråkar och att ett eventuellt misslyckande beror på att landet inte gjort tillräckligt för att uppnå dessa mål (Summers, Pritchett, 1993).¹⁰

4.4. effekter

Vad som kan sägas om resultaten är att de flesta undersökningar som gjorts poängterar svårigheterna med att uttyda några egentliga resultat. Detta hänger ihop med att det finns en rad metodologiska problem då det skall undersökas. Världsbankens egna undersökningar understryker även detta med att säga att:

a) identification of the program effect is difficult, if not impossible b) empirically, the differences in estimates from the effect of alternative programs are not crucial, and c) simple before/after comparisons over short periods are likely to underestimate program effect (Summers, Pritchett, 1993).

Vi har dock noterat de flesta av dessa forskare inte kritiserar programmen, och att de samtidigt är ganska snabba på att tillskriva strukturanpassningarna de positiva effekterna i form av ökad tillväxt av BNP, medan de negativa effekterna verkar svårare att utvärdera.¹¹

Det har naturligtvis även riktats en hel del kritik mot strukturanpassningsprogrammen, och kritikerna har inte lika svårt med utvärderingen av programmen. De flesta länder som sedan 80-talet varit involverade i IMF och världsbankens program har det inte gått framåt för. Skuldbördan har ökat konstant, nedskärningar i den offentliga sektorn har lett till större fattigdom och sämre utbildning, stater har betydligt mindre att säga till om vad gäller deras ekonomiska politik och en försämring av kvinnans position, är en del av de resultat som kritikerna framhäver. Att SAP slår hårdast mot de fattiga och dessutom gör en stor del av medelklassen till fattiga konstateras genom att titta på de effekter som devalvering och begränsningar i statens utgifter på den offentliga sektorn bidrar till. En devalvering av valutan (vilket länderna tvingas göra för att det väntas leda till ett bättre utgångsläge för exportföretagen), höjer levnadskostnaderna oerhört för människorna, eftersom devalvering leder till dyrare importvaror och sämre reallöner, ökat pris på mat och mediciner (Chossudovsky, 1999 s 56 f). I liberaliseringens spår stärks också arbetsgivares roller på bekostnad av arbetarnas, vilket kan visas genom att minimilönerna sjönk med en fjärdedel i Latinamerika under 80-talet. I och med nedskärningar i den offentliga sektorn tillkommer också en rad yrken som lärare, socialarbetare, sköterskor och övrigt till den fattiga skalan då deras löner sänkts kraftigt och inte alltid delas ut (Mohan, Brown, Milward, Zack-Williams, 2000 s 61). Vad gäller kvinnor så kan vi notera att deras börda ökat med längre arbetsdagar och större ansvar till försörjning, men att detta inte märks eftersom SAP inriktning på makroekonomin inte tar in obetalt arbete, då den bygger på antagandet att ekonomin är könsneutral (Women).

Utöver dessa sociala effekter finns även en rad miljöeffekter, SAP:s hårda inriktning på ekonomisk tillväxt har lett till överexploatering av naturresurser, samtidigt som

¹⁰ Notera att denna kritik inte riktas mot reformerna i sig, utan mot att länderna inte genomför dessa om de verkligen inte behöver.

¹¹ Larsson skriver exempelvis om en rad positiva effekter, men när det sedan kommer till en negativ siffra angående investeringar, menar världsbanken att det beror på att det endast är offentliga investeringar som minskat (Wohlgemuth, 1997 s 73).

utslagning av landsbygden har lett till att fler fattiga har flyttat till städer och dessa har vuxit till miljömässiga monster, där fattiga även tvingas till överlevnadsstrategier som ofta innefattar en överexploatering av de resurser som finns (Mohan, Brown, Milward, Zack-Williams, 2000 s 105).

Strukturanpassningsprogrammen har som nämnts ovan för avsikt att grundligen förändra mottagarländernas politik och dess institutioner. IMF och världsbanken kräver numera att flerpartisystem och fria val skall råda för att stöd skall ges, med avsikt att demokratisera världen enligt *Good governance* anda (vår kursivering). Detta kan vid en direkt anblick ses som positivt, men de egentliga effekterna av hela strukturanpassningarna leder oftast till att det blir ännu svårare för vanliga medborgare att påverka sin position, då större delen av makten hamnar i utomparlamentariska organisationer (som IMF och världsbanken) vilka inte drivs på ett demokratiskt vis. Staten och därmed de representanter som står att välja bland får därmed betydligt mindre möjligheter att styra politiken. Den ekonomiska politiken hamnar i händerna på utländska fordringsägare, medan ansvaret för konsekvenserna ligger kvar hos landets politiker (De Vylder, 1991 s 9). Detta leder till att befolkningen i flera länder mer och mer tappar förtroendet för politikerna och vad de kan göra, vilket enligt oss leder till en urholkning av demokratin.¹²

Effekterna av SAP har alltså slagit hårdast mot de mest sårbara i samhället, kvinnor och fattiga är de som drabbas hårdast. Detta har också uppmärksammat något av IMF och världsbanken som kommit ut med en del strategier om *sustainable development* och fattigdomsbekämpning (vår kursivering). Unicef släppte också en rapport 1987 med namnet *Adjustment with a human face* som poängterade SAP:s dåliga effekter på de mest sårbara. Men trots att dessa saker konstaterats och IMF och världsbanken säger sig förebygga dessa saker¹³ och har så gjort nu i över femton år, så har ingen förbättring skett. Demokratiproblemen, som vi diskuterat i föregående del kvarstår, vilket inte minst kan ses i Argentinas svårigheter de senaste åren, andelen fattiga ökar, miljöförstöringen fortgår och en stor del av befolkningen i tredje världens länder får inte ens en grundläggande utbildning, hälsovård eller i dess hårdaste uttryck mat för dagen.

¹² Chossudovsky riktar i boken *the globalisation of poverty* hård kritik mot IMF försök till att införa "good governance", då han menar att detta en falsk demokrati eftersom de övriga reformerna är direkt odemokratiska.

¹³ Bland annat genom att antyda att de fattiga kommer att gynnas de också, då tillväxten kommer att sippra ner till de fattiga (Wohlgemuth, 1997 s73). Vilket kan kopplas till moderniseringsskolan som även den driver denna tes. Flera program om "poverty alleviation" har även antagits av världsbanken.

5. Alternativ syn på utveckling

Det har som vi nämnt ovan riktats en hel del kritik mot de SAP som IMF och världsbanken "tvingat" länder att åta sig. Mycket av den kritiken har lett till att alternativa strategier för utveckling har presenterats, och delar av dessa har också inlemmats i SAP idag. Det skall dock nämnas att dessa inte utgör något hot mot den grundläggande neoliberal ideologin, med inriktning på den fria marknaden som ekonomisk arena. Det ända alternativet som sträcker sig utanför detta paradigm, och som haft inverkan under de senaste decennierna är socialism.¹⁴ Denna form har dock marginaliserats efter Sovjetunionens fall och utgör idag inget reellt alternativ, utan måste hitta nya former för att kunna bli ett sådant igen. Vi kommer här därför endast att ta upp alternativ som inte direkt bryter med det neoliberal paradigmet, men som ändå belyser brister med detsamma och kommit att påverka dess utformning.

Genom att påvisa vilka alternativa teorier som presenterats och fått någon större uppmärksamhet, menar vi oss kunna visa på de brister som finns med SAP och vad dessa leder till, i form av ökad fattigdom, större miljööförorening, brist på utbildning, sjukvård, en känsla av maktlöshet och därmed en brist på förtroende för de institutioner som finns i ens närvaro. Vad detta kan innebära för den personliga friheten som neoliberalism sätter främst och hur det påverkar demokratin är frågor som vi bör ställa oss.

5.1. Mänsklig utveckling?

International Labour Organisation (ILO) poängterade redan i mitten på 70-talet behovet av en bredare syn på utveckling. De presenterade bland annat en lista av basutbud som alla bör ha tillgång till. I denna teoribildning ingick idéer om att människan behöver ett visst utbud för att kunna utvecklas. Dessa handlar då främst om, mat och boende, sedan tillgång till hälsovård och utbildning och tillsist möjlighet att tillgå expertis och inverkan i lokal och nationell politik. Detta låg då inte alltför långt ifrån världsbankens program om "*redistribution with growth*", vilket ansågs kunna leda till politisk stabilitet (Friedmann, 1992 s 59 f). Detta fick dock ingen genomslagskraft och alternativa utvecklingsstrategier fick se sig undanskuffade från och med slutet av 70-talet, då istället neoliberalism blev allenarådande.¹⁵

De första som istället kom att yttra någon form av betydande kritik mot SAP blev istället UNICEF som i slutet av 80-talet påpekade allvarliga brister i omhändertagandet av fattiga och att dessa drabbades hårt av de förändringar som SAP innebar. Detta ledde fram till tankar om "*Adjustment with a Human Face*" vilket vi har nämnt ovan. Detta förslag betonar vikten i att tillhandahålla en grundläggande social service, för att även ekonomin skall må bra. Denna inriktning vill som sagt ha kvar SAP men ge dessa en långsiktigare

¹⁴ Det har på senaste tiden även kommit teorier om det civila samhället och att lokalsamhället bör ha ett större utrymme i den ekonomiska beräkningen. För en ordentlig översyn om denna teori rekommenderas John Friedmanns bok *Empowerment* (Friedmann, 1992). Vi anser dock att den haft ett relativt litet inflytande över hur SAP utformas och är därför inte intressant i vårt arbete.

¹⁵ Det skall dock sägas att teorier om ett basutbud har levt kvar och påverkat de policys inom bidragsgivare när den neoliberal ensidigheten började ifrågasättas igen.

planering än de ursprungliga neoliberalistiska akutanpassningarna som främst inriktar sig på att nå en makroekonomisk balans (Mohan, Brown, Milward, Zack-Williams, 2000 s126). Världsbanken tog till sig detta och införde strategier för att åtgärda fattigdomen, vilken blir en allt större fråga under 90-talet.

I ett försök att skapa en verklig alternativ utveckling, vilken kommit att kallas ”*sustainable human development*” (SHD), skapas 1990 den första Human Development Report, publicerad av UNDP. Ekonomer som framställt dessa rapporter menar att utvecklingsfrågan måste breddas från att endast gälla ekonomisk tillväxt, till att även innehålla andra mänskliga möjligheter som, social och politisk förmåga. För att kunna nå en hållbar utveckling måste man “highlight the importance of sustaining all forms of capital and resources - physical, human, financial and environmental – as a precondition for also meeting the needs of future generations” (Martinussen, 1997, s 303). Denna skola har kommit att få stor inverkan på diskussionen om hur social utveckling bör ske. Både IMF och världsbanken har snappat upp delar av argumenten och lagt större vikt vid, jämlikhet, fördelning och miljöpåverkan i sina publikationer och även inlemmat vissa av dessa i sina program.

Kritik mot denna skola har riktats från flera håll, och den handlar främst om att den inte skiljer sig hårdare från den neoliberal synen på hur ekonomi bör skötas och dess fokus på makroekonomi och exportinriktning. Att världsbanken tagit dess språk ses inte heller som några framsteg, då man anser att detta kan liknas med att den tagit på sig en mer acceptabel förklädnad men driver i stort sett samma politik. På så vis förklarar världsbanken sig som en stor bekämpare av fattigdom och förfäktar mänsklig utveckling, samtidigt som den marginaliserar dessa till sidoprojekt utöver den makroekonomiska planen (Mohan, Brown, Milward, Zack-Williams, 2000 s1 41). Sustainable human development, är dock den inriktning som blivit störst och kommit att påverka biståndspolitiken mest. Den har även lyckats med att väcka frågor om mer alternativa utvecklingsformer, än den rådande som endast riktar in sig på ekonomisk utveckling mätt i BNP tillväxt.

Vi gå nu över till att ägna oss mer specifikt åt fattigdom, synen på densamma och vad det innebär att vara fattig, i form av möjligheter och rättigheter.

5.2. Fattigdom och maktlöshet

Bland den allvarligaste kritiken som riktats mot SAP har varit att dessa bidragit till större fattigdom och ökade klyftor mellan samhällsklasserna. Världsbanken har som vi sett, tagit till sig viss del av den kritiken och försökt mildra den utvecklingen som de första strukturanpassningsprogrammen visade föra med sig i form av ökad fattigdom, då staterna var tvungna till att minska sina utgifter.

Amartaya Sen är en av de forskare som riktat stor uppmärksamhet mot vad det innebär att vara fattig. Han menar att fattigdomen i många avseenden innebär att vara ofri. Med friheter menar han att snarare vad vi tolkar som rättigheter, vilka han adresserar som friheter. Bland dessa står att finna, rätten till liv, utbildning och sjukvård. Han riktar också uppmärksamhet mot att kvinnors underordnade position inskränker på deras frihet (Sen, 1999 s 29 f). Vad gäller politiska friheter så ger Sen dessa en speciell plats, då han menar att demokratiska rättigheter bör ses som en speciell dimension i utvecklingen. Sen är

också väldigt noga med att påpeka att svältkatastrofer aldrig har förekommit i en demokrati (Sen, 1999 s 73).

Att se fattigdom som en inskränkning i friheten, då man som fattig inte har de möjligheter att tillfredställa sina behov eller uppnå ens de enklaste mål för att leva ett tillfredställande liv, anser vi vara viktigt att hålla i åtanke, eftersom neoliberalism helt förbiser denna aspekt av frihet. De menar sig kämpa för individens frihet, men med dess ekonomiska politik, leder det istället enligt Sens syn till motsatt effekt då man minskar på offentliga tillgångar och för strategier som vi ovan sett leda till ökade klyftor och fattigdom.

Den plats som ges åt demokratiska friheter i Sens teorier, är väldigt stor och han har som nämnts stora förväntningar på vad dessa kan göra för utvecklingen, då människor blir förmögna att påverka sin situation. För att uppnå detta krävs dock en rad komponenter som Sen benämner som ”ekonomiska möjligheter, politiska friheter, sociala möjligheter, insynsgarantier och trygghetsgarantier” (Sen, 1999 s 74). Flera av dessa omöjliggörs av fattigdom, men vissa också av själva närvarandet av SAP:s vilka påförs av institutioner där det ej råder någon större insyn och att alltfler områden flyttas bort från den arenan där medborgare har någon som helst möjlighet att påverka besluten. Detta bidrar då även till den känsla av maktlöshet som vi menar bidrar till misstro och upproriskhet mot de stater som ändå har ett parlamentariskt styre. Att som Sen påpeka att demokrati styrker den mänskliga såväl som den ekonomiska utvecklingen måhända vara sann. Men det räcker enligt oss inte om den demokratiska arenan inte sträcker sig över större områden, än vad den tillåts göra i den globala ordningen som länderna genom SAP tvingas anpassa sig till.

6. En historisk resumé över Argentinas politiska och ekonomiska utveckling

Vi tänker i detta avsnitt återge delar av Argentinas moderna historia. Meningen med detta är att skapa en bild av hur allt hänger samman. Vi har i tidigare avsnitt diskuterat hur oljekrisen och skuldskrisen har påverkat länder i framförallt den fattiga delen av världen. Vi har visat på hur dessa fenomen har knutit upp länderna till den internationella marknaden och i synnerhet till de globala lån och finansinstituten såsom IMF och Världsbanken. Därefter har vi visat hur detta i sin tur leder till att länderna tvingas att anta sig olika strukturanpassningsprogram för att deras långivare skall acceptera situationen. Tanken är att med följande avsnitt ge en skildring över hur ett land som Argentina hamnar i denna situation och hur den ter sig specifikt för just fallet Argentina. Därefter vill vi även gå vidare i vår diskussion för att visa att den finansiella kris landet drabbas av 2001 har grundlagts genom historiska skeenden och politiska beslut. .

Argentina fram till 1930 beskrivs i litteraturen som landets glansdagar (Rojas 2002 s17). När 1900-talet inleds är Argentina ett av världens rikaste länder med en levnadsstandard med de rikaste länderna i Europa. Denna rikedom hade uppnåtts främst genom export av råvaror. Stora arealer av bördig mark som kunde stjälas av urbefolkningen och en fri arbetskrafts invandring möjliggjorde detta. Till detta måste tilläggas att mycket resurser hade lagts på landet infrastruktur, detta främst genom utländskt kapital (Rojas 2002 s24 ff, Keeling 1997, s34 ff). Argentina utvecklades även under denna tid till ett mer och mer demokratiskt land. Denna process skulle dock få ett abrupt slut efter en kupp 1930 (Rojas 2002 s 44 ff). Detta i sig är en del i de svårigheter Argentina hade framför sig. Men till detta skall tilläggas att under *glansdagarna* hade en mängd strukturella problem som kommer att följa landet i den fortsatta utvecklingen (vår kursivering). Det var även under denna period som Argentinas handelskonflikt med USA inleds (Rojas 2002 s 30 ff).

6.1. från glansdagar till stagnation

I detta avsnitt tänker vi att återge den ekonomiska och politiska process som Argentina har genomgått. Meningen är att visa på hur detta får efterverkningar på hur Argentina ser ut idag. Med detta menar vi främst hur denna period lägger grunden för den politiska och ekonomiska miljö som gör Argentina till ett land i kris.

Under 1930-talet är det politiska läget ostabilt i Argentina. Olika diktatorliknande regimer utgör den styrande politiska makten. Detta ställs i kontrast till det internationella läget där ett andra världskrig hotar bakom knutarna. Den handelskonflikt med USA som Argentina drogs in i efter det första världskriget har fördjupats. Grannlandet Brasilien har blivit USA:s främsta bundsförvant i regionen och ett ständigt hot för Argentinas säkerhet. Rädslan var att Brasilien genom en USA ledd aktion skulle intervensera Argentina om landet inte upphörde med sin konkurrens över den transatlantiska handeln. Under det andra världskriget fördjupades konflikten än mer. Detta berodde främst på den politik som Argentina förde, där pro-fascistiska krafter tog över den politiska makten i Argentina. Det

var ur detta läger en av landets mest inflytelserika ledare träder fram. Mannen vi hänsyftar till är överste Juan Domingo Perón. Perón la grunden för en ny typ av ledarskap som närmast kan beskrivas som en form av personkult. *El Conductor* eller fritt översatt *fuhrern* som Perón föredrog att bli kallad var inspirerad av den våg av fascism som spred sig över den Europeiska kontinenten (Rojas 2002 s 71). Fascismen och nationalsocialismen blev i stora delar modellen för Peróns samhällsbygge. Det Argentinska samhället genomgick en militarisering och efter kriget fördes en isolationspolitik som kommer att fortleva under hela denna period. Tanken var att Argentina skulle bli mer självförsörjande och mindre beroende av import av framförallt industrivaror. Detta ledde till att stora resurser lades på industrin och detta på jordbrukets bekostnad. Efter det andra världskrigets slut fick den politiska konflikt som rådde mellan USA och Argentina fördjupade konsekvenser då en handelsblockad etablerades mot Argentina där bland annat Marshallplanens resurser inte fick användas av Västeuropa för att bedriva handel med Argentina. Detta ledde till att landet blev än mer isolerat från världshandeln (Rojas 2002 s 65 ff, Fodor i Di Tella & Dornbusch 1989, s 33 f).

I Argentina var stödet för Perón vid denna tid fortsatt starkt. En stor anledning till att han hade kommit till makten var just detta starka stöd. Det var främst arbetarklassen som Perón hade mobiliserat genom att övertyga den fackliga rörelsen att stödja hans ställning. Detta gjordes främst möjligt genom de sociala reformer och den inkomstfördelning som genomfördes under Peróns tid vid makten. Vid valet 1948, det första valet där även kvinnorna fick delta vann Perón en jordskredsseger. Efter valet antogs en ny konstitution som skulle innehålla doktrinen för social rättvisa. Denna doktrin skulle färga av sig på hela det argentinska samhället och vara del i den fortsatta centraliseringen av den politiska makten. Detta yttrade sig främst genom en rad processer av förstatligande av landets infrastruktur och industri. Industrin åtnjöt stora subventioner och beskyddande tullar mot yttre konkurrens. Den offentliga sektorn expanderade mycket under denna period och engagerade allt fler av arbetskraften. Argentina blir dock under denna tid paradoxalt nog mer beroende av sin export av de traditionella jordbruksvarorna samtidigt som importen av industrivaror ökar (, Keeling 1997, s 42).

Växande krafter i landet är irriterade på Perón. Detta leder till att militären med stöd från kyrkan avsätter Perón 1955 och denne går i exil i Paraguay. Fram till dess att Perón återkommer 1973 kommer Argentina att styras av olika mer eller mindre militära regimer. Perón har dock ett fortsatt starkt stöd i hemlandet. Hans anhängare tillsammans med en växande vänsterrörelse kommer att utgöra en stark opposition som till och från yttrar sig i våldshandlingar. Vid början av 1970-talet kulminerar en våldsspiral och militärjuntan tvingas förhandla med den åldrade exilpresidenten Perón. Detta anses vara det enda sättet att stabilisera läget. Dessa förhandlingar leder fram till att Perón kommer hem från sin exil och vinner presidentvalet 1973. Men det är en gammal sjuk man som tillträder posten och Perón dör senare samma år (Rojas 2002, s 85).

Under Peróns tid i exil har de olika juntorna fortsatt att ta landet djupare in i protektionismen. Landet lider av ett allt större handelsunderskott och Argentina har blivit IMF:s största kund på den Latinamerikanska kontinenten. Krispaket efter krispaket har blivit vardag för landet. En rad försök har gjorts för att ta landets industri till en högre nivå med mer kapital och teknikkrävande produktion. Tanken var att producera exempelvis egna bilar och maskiner för att minska den dyra importen. Metoden var främst att bjuda in utländska investerare som fick etablera sin produktion bakom Argentinas skyddande

tullmurar och med hjälp av statliga subventioner. Paradoxalt nog ledde detta till ökad import av industrivaror då den inhemska marknaden inte kunde försörja den nya produktionen med underleverantörer. Ännu en gång leder alltså detta till ett ökat handelsunderskott (Rojas 2002, s 75 ff).

För att återgå till det politiska läget efter Perons återkomst kommer vi nu redogöra för den laddade stämning som blev resultatet av just denna. Denna laddade stämning kommer att bryta ut i en öppen konflikt mellan olika grupper i landet i något som har kommit att kallas för det smutsiga kriget. När Peron dör tar hans änka Isabel över makten som president (Di Tella & Dornbusch, 1989 s 221.). Konflikten utkämpas främst mellan olika grupperingar av peronister som utgör extremer på båda kanterna av det politiska spektrat. Till detta tillkommer militären och den såkallade dödspatrullen. Resultatet blev att militären återigen tar makten i landet. Detta innebär dock inte att inbördeskriget upphör. Militärjuntan tar därför till en gammal beprövad metod, ett enande krig. Planerna var först att angripa Chile men dessa övergick senare till en invasion av de brittiska Falklandsöarna 1982. Här lider Argentina ett förnedrande nederlag som i sig utgör startskottet för en demokratins återkomst till landet. Detta mynnar ut i ett val 1983 där Raúl Alfonsín från UCR¹⁶ (Keeling 1997, s47 f). Med detta återvändande av demokrati är dock inte problemen över för Argentina.

Under Militärjuntans tid hade landets fattiga ökat i antal och sysselsättningen hade hållits uppe genom statliga interventioner som endast gjorts möjliga genom att den utländska skuldsättningen hade mångdubblats under andra halvan av 1970-talet. Landet hade knutits upp mer och mer till den internationella ekonomin samtidigt som protektionismen fortsatt var metoden för den industriella processen Argentina jobbade för.

Då Alfonsín tillträdde 1983 rådde glädjeyra bland Argentinas folk. Alfonsín sågs som den som skulle återföra demokrati och stolthet till det sargade land som Argentina hade förvandlats till under militärjuntornas dagar. Dessa förhoppningar blev dock inte införlivade. Landet sjunker djupare in i den skuldsättning som inleddes under 1970-talet. Detta var i ett nästan desperat åtagande för att bekämpa arbetslösheten i Argentina genom en beprövad metod. Metoden var den expansiva offentliga sektorn som skulle absorbera den privata sektorns oförmåga att skapa sysselsättning. Stora statliga utgifter gick även under denna period till industrin i form av subventioner för att hålla den haltande produktionen vid liv. Vid mitten av 1980-talet hade de internationella finansinstituten fått nog av Argentinas agerande. Som vi har diskuterat tidigare har IMF och Världsbanken börjat ställa hårdare krav på sina låntagare. Detta får Argentina känna av 1985 när IMF stänger av landet från fortsatta lån. Detta lämnade president Alfonsín handlingsförlamad och under slutet av 1980-talet börjar hans popularitet avta. Man kunde dock upprätthålla sin politik i och med det enorma lån som världsbanken gav till landet, efter påtryckningar från USA. Men det visade sig vid valet 1989 att detta varit för sent för Alfonsín del. Han förlorade valet mot en peronist vid namnet Carlos Saúl Menem. I ett demokratiskt perspektiv är detta bland det bästa Alfonsín presterar under sin tid som president (Rojas 2002 s 98). Med detta menar vi att han accepterade sitt nederlag och lät folkets vilja avgöra vem som skulle efterträda honom som president. I ett land som Argentina där det alltid risken finns att militären eller någon annan tar makten i egna händer

¹⁶ Unión Cívica Radical: Ett moderat parti grundat 1891.

7. Argentina anpassas till den internationella marknaden

I detta kapitel är vår tanke att vi skall återge det förlopp som tar in Argentina på den internationella marknaden. Här vill vi visa på vilka åtgärder som landet måste åta sig för att passa in i det neoliberala paradigmet som råder efter det kalla krigets slut. Vi tänker redogöra för den strukturanpassning som Argentina mer eller mindre tvingas in i av internationella långivare som så många andra länder i regionen och den övriga fattiga världen. Vi vill senare visa på att dessa strukturanpassningar har medfört en hel del sociala problem men att dessa även indirekt och direkt kan vara delansvariga i den krisen Argentina har upplevt under 2000-talets början. Denna kris som inleder våran uppsats och som även kommer avsluta den samma. I detta kapitel kommer med andra ord knyta ihop trådarna. Detta gör vi för att tydligt uppvisa hur IMF och världsbankens strukturanpassningsprogram kan genomföras och vilka effekter det kan få för det enskilda landet och dess invånare. Denna analys vill vi fördjupa med en diskussion över hur detta påverkar den demokratiska processen i ett land som Argentina där demokratin långt ifrån kan tas förgivet.

7.1. Argentina genomgår en strukturanpassning

När vi avslutade det förra kapitlet gjorde vi detta när Alfonsín överlämnar presidentposten till Menem. Denna man betraktades först av omvärlden och sina politiska motståndare som rent av komisk figur från den fattigaste provinsen av landet. Det visade sig dock att hans person gick hem bland väljarna. Menem gick in i valkampanjen med typiska peronistiska paroller. Exempel på detta är att han talade sig varm om protektionismen och utgav sig för att som president föra en socialt medveten konservatism. Lik den politik som Argentinarna upplevt under Perons dagar så skulle välfärdsstaten vara modellen som skulle gälla även under 1990-talet. Han sökte liksom sina föregångare stödet i arbetarklassen och den fackliga rörelsen (Keeling 1997, s 50 ff).

När Menem vann president valet valde Alfonsín att avgå i förtid då han kände att han saknade folkets stöd. De som hade viftat bort Menem som bara ännu en populistisk peronist fick snart svar på tal. Menem var allt annat än en ny Peron. Endast ett halvår in på mandatperioden gjorde den nya presidenten en helomvändning i den förda politiken. Han valde att vända ryggen åt sin största stödgrupp, arbetarklassen för att börja föra den politik som den ekonomiska eliten så länge hade önskat. Han sträckte ut en vädjande hand till stormakten i norr. I USA och även Storbritannien som tidigare hade varit Argentinas och Perons antagonister såg Menem nödvändiga allierade i den framtid han tänkte för sitt land. För att visa att han uppriktig i sina ambitioner att bli mer västvänlig drog Menem in Argentina i Georg Bush den äldres Gulf-krig på de allierades sida (Rojas 2002, s 104 ff).

Det var inte bara utrikespolitiken som kom att förändras under Menems första mandatperiod. Den förda ekonomiska politiken skulle komma att reformeras från grunden. Tvärtemot de löften han hade gått till val på kom Menem att reformera Argentina efter en neoliberal agenda. Kraven som IMF ställt och den inhemska eliten hade jobbat för under en lång tid skulle paradoxalt nog komma då en peronist satt vid makten. Den nytillträdde

finansministern handplockades för jobbet. Mannen ifråga var Domingo Cavallo och han var ekonom och hade fått sin utbildning på Harvard universitetet i USA. Hans jobb var i stort sätt att anpassa Argentina efter IMF:s önskemål. Arbetet fortskred i högt tempo och genom hårda reformer. Argentina har på de flesta punkterna uppfyllt de av IMF uppställda kraven på liberalisering. Landets ledare anses ha varit villiga att anamma det nyliberalistiska tänkandet (Zanetta 2002, s173 ff). Jag skall här nedan ge några exempel på de reformer som genomförs under 1990-talet.

Den protektionism i form av tullmurar och subventioner som hade varit modellen i Argentina allt sedan början 1900-talet monterades nu ner på kort tid. I en förlängning till detta blir tjänste, kapital och varumarknaden till stor del avreglerad. Argentina blev även medlemmar i MERCOSUR¹⁷ under Menems första mandat som president. Detta leder till att Argentina integreras mer i den regionala handeln (Rojas 2002, s110 ff).

Den offentliga sektorn skulle förändras under denna period. De statliga verksamheterna såsom det statliga oljebolaget YPF och flygbolaget Aerolineas Argentinas började säljas av. Även telenätet och järnvägen öppnades upp för privata intressen. Vi har tidigare varit inne på att arbetslösheten bekämpades till stor del av extensiv ekonomisk politik. Under lång tid hade den offentliga sektorn expanderat och med detta de offentliga utgifterna. Detta rimmar inte med den nyliberala agenda som nu har börjat gälla i landet. Den offentliga sektorn började därför krympas. Detta skedde både genom den privatisering som vi diskuterat ovan men även genom vad ekonomer brukar kalla rationalisering. Tanken är helt enkelt att liksom den privata sektorn skall den offentliga drivas kostnadseffektivt. En av de reformer som är tänkt att lösa detta är det stabiliseringspaket som medföljer strukturanpassningen. Denna innebär i korta drag att det skall vara ordning och reda i statsfinanserna. Med andra ord budgeten skall hållas och inga löpande kostnader skall betalas genom lån (Gunnarsson & Rojas 2002, s 251 ff, Cerrutti 2000, s 881).

Strukturanpassningen sträcker sig även till Argentinas arbetsmarknad. Denna kommer under 1990-talet avregleras. De fackförbund som historiskt varit starka i Argentina och som har varit den naturliga stödgruppen för peronistiska presidenter anses ställa till problem när landets ekonomi skall anpassas till den globala marknaden. En effektiv arbetsmarknad är enligt nyliberalismen präglad av flexibilitet. Detta resulterar i en minskad anställningstrygghet. Det skall helt enkelt bli enklare för arbetsgivaren att avskeda sin personal vid behov. Andra reformer som står i relation till detta är att de sociala avgifterna som arbetsgivarna måste betala för sina anställda minskar kraftigt. En förlängning till detta är att delar av det trygghetsnätet som utgör en del i välfärdsstatens kärnverksamhet privatiseras. Vad detta innebär är att exempelvis sjukförsäkringen, arbetslöshetsersättning och pensionen kommer delvis att drivas i privat regi och samtidigt bli mindre generösa (Cerrutti 2000, s 881).

I stora drag handlar den strukturanpassning som Argentina går igenom om att nedmontera och rent av avskaffa välfärdsstaten. Detta blir intressant när vi betraktar på vilka grunder Menem skaffade sig sitt mandat som president. Detta kommer vi att återkomma till i följande avsnitt. Vi kommer även att återkomma till vilka effekter som den politik vi här ovan har redogjort för har medfört och vilka konsekvenser detta kan tänkas ha haft på den fortsatta utvecklingen Argentina har genomgått fram till idag.

¹⁷ Mercado Comùn del Sur: Ett regionalt frihandels avtal mellan Argentina, Brasilien, Paraguay och Uruguay (Barton 1997, s 91).

7.2. Den nya liberala politikens effekter

När vi nu övergår till att granska vilka effekter som de reformer som vi ovan har presenterat vill vi först påpeka att det inte finns någon möjlighet att säga att dessa effekter helt och hållet beror på just dessa reformer. Ingen kan säga om dessa effekter såsom fattigdomen beror på en eller annan reform. Vad vi däremot kommer att hävda är att reformerna har haft och har ett stort inflytande på den ekonomiska, politiska och sociala utvecklingen i Argentina. Vad vi hoppas finna här nedan är en rad effekter som är ur 1990-talets liberalisering sprungna och som kan indirekt eller direkt härledas till den kris som vi inledningsvis presenterade.

Ur ett makroekonomiskt perspektiv verkar de genomförda liberala reformerna vid en första anblick föra med sig positiva effekter. Vad vi syftar på här är en kraftig BNP tillväxt mellan 1990 och 1995. Till detta skall tilläggas att den Argentinska staten hade bra finanser där statens inkomster inte översteg dess utgifter. Detta ger reformivrarna och IMF vatten på sin kvarn. Man anser att detta är ett bevis på hur fördelaktigt en strukturförändring kan vara för ett land som Argentina. Gör man beräkningar på de siffrorna som presenteras blir bilden lite mindre tydlig. Den reella BNP tillväxten är inte så god som den nominella. För att mer problematisera denna bild så kan statens goda finanser under början av 1990-talet förklaras med den privatiseringsprocess som Argentina genomgår. Inkomsterna som staten får genom att sälja sina verksamheter ger dock bara en kortsiktig vinst. Detta leder i det långa loppet till förlorade intäkter. De goda resultaten kan även förklaras med att Argentina genom att acceptera IMF:s krav erhåller nya lån som kortsiktigt ger mer pengar i statskassan men som på lång sikt ökar skuldsättningen och kostnaderna för att hantera just skulderna (Zanetta 2002, s 174 ff).

Den ökade skuldsättningen knyter upp Argentina till den internationella ekonomin. Den avreglering som har skett i den Argentinska ekonomin har följts av en ökad handel med omvärlden. Landet har blivit mer beroende av export. De främsta handelspartnerna är de övriga medlemmarna i MERCOSUR. Samarbetet i sig kan vara bra när man ser det ur ett konflikt perspektiv. Efter vår historiska redogörelse i föregående kapitel måste man säga att detta kan behövas för att skapa stabilitet i regionen. Men det goda i att knyta sig till andra länder medföljs av risker. Framförallt handlar detta om att när ett land i regionen får problem drabbar detta andra. Detta fenomen har Argentina fått känna på under 1990-talet. Även om Argentina klarade sig förhållandevis bra efter den kris som den Mexikanska Peson genomgick i slutet av 1994 blev en andra kris 1998 mer kännbar. Brasilien som hade kommit att bli Argentinas klart största handelspartner hamnade i bekymmer 1998. För att hantera denna kris tog Brasilien bland annat till åtgärden att bryta mot MERCOSUR:s regler och devalverade sin valuta. Detta resulterade i att Argentina som nu gjorts beroende av sin export förlorade stora inkomster då Brasilien helt enkelt inte kunde importera Argentinas varor (Rojas 2002 s 132 f, Zanetta 2002 s 173 ff).

Privatiseringsprocessen i sig var som vi har nämnt en lönsam affär om inget annat så på kort sikt. Det rör sig om stora summor när statliga verksamheter skall säljas ut. Det som kanske är mest intressant med privatiseringen ur ett statsvetenskapligt perspektiv är de biverkningar som man i Argentina fick så att säga på köpet. Detta rör sig kanske främst

om den korruption som uppdagas. Det visar sig snart att ansvariga makthavare hela vägen upp till toppen ser en möjlighet att göra sig en hacka på processen. Detta kan ta sig olika former. Några exempel är att man kan vara jävig i budgivningsprocessen om en sådan enskjer. Ansvarig politiker eller tjänsteman gynnar helt enkelt familj, vänner eller rent av maffian vid upphandlingen. Detta maktmissbruk kommer att påverka förtroendet för de folkvalda vilket vi kommer att återkomma till senare (Rojas 2002 s 113 ff).

Avregleringen ledde till att den Argentinska ekonomin blev mer marknadsanpassad. Detta var en anpassning som de företagen som överlevde att utsättas för konkurrens klarade av ganska bra. Som vi tidigare diskuterade var Argentinas produktion inte lika effektiv som omvärldens, därav protektionism. Vad som skedde nu var att företagen rationaliserade och med detta menas att de skar ner på arbetskraften och försämrade förhållandena för dem som fick stanna. Detta för oss in på diskussionen om den explosionsartade ökningen av arbetslösheten under liberalismens dagar. När inte den offentliga sektorn längre kunde fånga upp de arbetslösa fick dessa öka i antal utan hejd. Tar man i åtanke att vi ovan beskrev hur trygghetsnätet hade försämrats behöver man inte vara en fena på ekonomi för att förstå att man riskerar att få en ökad fattigdom i samhället. Detta är just vad som sker. Under hela 1990-talet ökar fattigdomen i landet för att när vi är framme vid krisen nå extrema nivåer liksom arbetslösheten.¹⁸ De försök som har gjorts för att förbättra situationen för de fattiga har snarare riktats mot medelklassen. Exempel på detta är de bostadsprojekt som har inletts. Dessa har finansierats med statliga medel vilket det är ont om men resultaten har varit mindre lyckade och har inte kommit de fattiga till del (Zanetta 2002, s 178 ff).

Som vi har nämnt i tidigare kapitel är fattigdom ett relativt nytt fenomen i Argentina till detta skall även läggas att de relativa klasskillnaderna har ökat kraftigt. Den tidigare stora medelklassen har nästan försvunnit i Argentina. Idag finns nästan bara fattiga i botten och en liten grupp rika i toppen (Gunnarsson & Rojas 2002, s 257 ff). De grupper som är mest utsatta på arbetsmarknaden är de utbildade och kvinnorna. Under 1990-talet har den kvinnliga representationen i arbetsmarknaden ökat. Detta kan ses som ett tecken på jämställdhet vilket i sig är gott. Men problemet dyker upp när man ser till varför kvinnorna har sökt sig till arbete utanför hemmet och hur de behandlas på arbetsmarknaden. En stor anledning till varför kvinnorna har tagit sig utanför hemmet för att söka arbete är att fler och fler hushåll inte klarar sig med en försörjare och att arbetsmarknaden är otrygg. Det är med andra ord lätt att mista jobbet. För att återkomma till hur kvinnorna behandlas måste man lyfta fram att arbetsförhållandena har försämrats samtidigt som lönerna har blivit lägre. De dåliga lönerna motiveras inte sällan med att det arbete kvinnorna utför är extrainkomster och det fortfarande är männen som anses ha rollen som hushållsförsörjare (Cerrutti 2000, s 886 ff).

Den ökade fattigdomen i kombination med otryggheten på arbetsmarknaden har lett till ökat missnöje. Detta yttrar sig mer och mer i protester och ibland våldsamma upplöpp. Den fackliga rörelsen som historiskt sett varit stark i Argentina har börjat mobilisera sig igen. Under den inledande liberaliseringsprocessen undergrävdes dessa gruppernas rättigheter. Konflikterna på arbetsmarknaden hade minskat under 1990-talet. Antalet strejker hade drastiskt minskat. Den metod som Arbetsgivarna i samarbete med staten använde sig av för att hantera missnöjet var hämtad från Reagan och Thatcher. Principen

¹⁸ Se tidigare kapitel om krisen och fattigdom.

var den att gå hårt åt mot de grupper som protesterade och helt enkelt att avskeda de anställda. För att ytterligare försvaga fackförbunden decentraliserade man löneförhandlingarna. Detta fick en splittrande effekt då man spelade de olika grupperna mot varandra (Rojas 2002, s108 ff).

När så väl kollapsen var ett faktum för den Argentinska ekonomin hanterade staten detta på ett sådant sätt att stora grupper i det Argentinska samhället kände sig svikna. De som blev bestulna på sina besparingar känner sig lurade av både bankerna och staten. Något som spär på denna ilska är den Korruption som har uppdagats i samband med privatiseringsprocessen. Många Argentinare upplever att de har förlorat sina jobb på grund av att makthavare och överklassen vill tjäna pengar. Missnöjet mot de folkvalda är därför väldigt stort i dagens Argentina. Detta har yttrat sig i våldsamma upplopp flertalet gånger. Folk väljer även att öppet visa sitt missnöje mot bankerna. De som förlorat sina besparingar anser att bankerna är skyldiga att ersätta dem för deras förluster (Rojas 2002, s 113 ff).

En annan aspekt som är problematisk i ett demokratiskt perspektiv är på vilket sätt Argentina inledde den liberalisering som vi har redogjort för ovan. Det stora problemet är att Argentinarna aldrig fick möjligheten att själva ta beslutet om att denna process skulle genomföras. De som gick till valurnorna 1989 la en röst på en person som utgav sig för att ha ambitionen att föra en helt annan politik än den som blev en realitet. Det är svårt att säga hur Argentinarna hade ställt sig till den totala omdaning av samhället som skett om de hade fått chansen. Men troligen är det många som känner sig lurade av den politiska eliten för att den har tagit beslut som de egentligen helt saknar mandat för. Detta speciellt med tanke på att de reformer som genomförs minskar den offentliga makten.

Ytterligare en aspekt som kan vara försvårande i ett demokratiskt perspektiv är på vilket sätt institutioner som IMF och världsbanken är uppbyggda och bedriver sin verksamhet. Dessa institutioner som utger sig för att vilja framhäva demokratiska ideal är på många punkter allt annat än demokratiska inom sina egna ramar. Frågor man kan ställa sig är vem som har gett dessa institutioner mandat och vilken insyn som möjliggörs för allmänheten. Ett exempel på detta är att IMF har i sitt samarbete med Argentina vid flertalet tillfällen insisterat att demokratiskt tagna beslut borde upphävas. Denna syn på demokrati som IMF visar upp kan inte anses gynna den demokratiska utvecklingen (Meltzer 2003, s 30).

Det demokratiska perspektivet när man betraktar strukturanpassningsprogrammets effekter är enligt oss väsentligt. Argentina är allt annat ett undantag på denna punkt. Med detta menar vi framförallt att Argentina har en brokig demokratisk tradition. Demokratin är allt annat än konsoliderad och på säker mark. Vi har i tidigare kapitel redogjort för Argentinas politiska historia, vilken kantas av åtskilliga militärkupper. Efter konflikten med Storbritannien över falklandsöarna 1982 har dock militären förlorat en stor del av sitt inflytande. Men detta är allt annat än en garanti för att demokratin skall överleva. Den misstron mot de demokratiska institutionerna som är utbredd i det Argentinska samhället kan vilken dag som helst rinna över i en revolution (Rojas 2002, s135 ff, Arceneaux i buxton & Phillips 1999, s 94ff).

8. Slutsatser

Vi har konstaterat att neoliberalism till stor del är det gällande paradigmet sedan några decennier tillbaka. Detta anser vi blir problematiskt, då det i förlängningen innebär att fattiga länder inte ges möjligheten att själva styra sin egen utveckling, vilket gör dem och deras invånare väldigt sårbara. Detta har kunnat ske genom att de fattiga länderna hamnat i skuldsituation som lett till att de bundits upp mot internationella institutioner som IMF och världsbanken. Lånen har ofta varit tagna av privata aktörer, och så var även fallet i Argentina. Lånen som därmed aldrig kommit befolkningen till godo, men de har däremot fått bära bördan efter det att staten genom påtryckningar från fordringsägarna varit tvungen till att ta över skulderna. Under 80 och 90-talen ökar IMF och världsbanken trycket på de fattiga länderna och nu kommer SAP att få en allt starkare roll på agendan. Detta kommer att få stora konsekvenser för många fattiga länder och för ett land som Argentina innefattar det en total omstrukturering av samhället. Från att ha fört en protektionistisk politik till att banta staten och öppna upp landet för den fria marknaden. Vi ser detta som en del i den process som leder fram till den Argentinska krisen 2001. Vi vill hävda att de effekter och biverkningar som SAP förde med sig på det Argentinska samhället, delvis bidrog till krisen, men kanske framför allt till att förvärra krisens omfattning och effekter. Med detta menar vi att den liberalisering SAP förde med sig på Argentina gör landet mer utsatt för svängningar i den internationella ekonomin. Mer konkret innebär detta att den Argentinska valutan blir föremål för spekulationer. Denna liberalisering förde med sig konsekvenser för det Argentinska samhället. Med detta menar vi att den ökningen av arbetslöshet, fattigdom och det försvagade förtroendet för de demokratiskt valda institutionerna är en effekt av den handlingsförlamade staten. Detta anser vi besvara den frågeställning som inledde vårt arbete. Vi anser vidare att dessa slutsatser till stor del stödjer vår drivna tes.

Problematiken med den ökade tilltron på liberala reformer sträcker sig enligt oss ut över alla områden i samhället. Då ekonomiska institutioner tillåts styra över allt större områden av samhällsbygget, leder det till att de resurssvaga får det svårare att få sina intressen tillgodosedda. Detta leder till allvarliga konsekvenser för demokratin, men även för den individuella friheten som neoliberalism säger sig försvara. Ty om fattiga stater inte tillåts att föra en kontinuerlig politik, utan hela tiden tvingas navigera efter de ombytliga vindar som råder inom den internationella ekonomin, kommer det att leda till en känsla av maktlöshet även för dess invånare. Maktlöshet och frihet är två begrepp som rimmar väldigt illa i våra öron. En annan del av problematiken blir att företag och andra civila organisationer får ta över mer och mer av det offentliga rummet. Dessa organisationer som i sig många gånger utför ett lovvärt arbete, kommer och kan aldrig utföra en kontinuerlig strategi mot utveckling, då de endast mildrar de värsta symtomen som effekterna av ett instabilare samhälle ger. Ur ett demokratiskt perspektiv kan det också ifrågasättas om civila institutioner som inte drivs med demokratiska medel och i vilka det ofta saknas öppen insikt, inte skadar snarare än stärker demokratin.

När vi nu slutligen summerar vårt arbete måste vi konstatera dess begränsningar. Då vi har utfört en fallstudie måste vi självklart vara försiktiga med att dra generella slutsatser. De försök som vi ändå gjort för att bredda våra resultat är goda men inte tillräckliga. Med detta vill vi mena att risken för att Argentina skulle kunna vara ett unikt

fall inte går att kringgå. Likaså skulle en mer djupgående studie krävas för att fullt ut kunna redogöra för i vilken grad SAP påverkat den situation som Argentina befinner sig i idag.

Under resans gång har vi dock funnit det nödvändigt att påpeka, att det krävs ordentliga alternativ till neoliberalismen som gällande utvecklingsparadigm. Med detta vill vi inte påstå att sådana inte existerar utan snarare att dessa har hamnat på utvecklingsdebattens bakgård. Till detta måste vi tillägga att vi inte anser oss med denna uppsats som grund kunna ta ställning för någon specifik utvecklingsteori, men att ett större ifrågasättande av det gällande paradigmet behövs samtidigt som alternativa teorier måste få större utrymme i debatten, vågar vi nog påstå.

9. Litteraturlista

- Barton, Jonathan, R, 1997. *A Political Geography of Latin America*. London: Routledge.
- Blomgren, Anna-Maria, 1997. *Nyliberal politisk filosofi*. Nora: Nya doxa
- Buxton, Julia & Phillips, Nicola (red), 1999. *Developments in Latin American Political economy. State, Markets and Actors*. Manchester: Manchester Universitie press.
- Chossudovsky, Michel, 1999. *The globalisation of poverty*. London: Zed Books Ltd.
- Di Tella, Guido & Dornbusch, Rudiger (red), 1989. *The Political Economy of Argentina, 1946-83*. London: The Macmillan press ltd.
- Friedman, Milton, 1980. *Free to choose*. New York: Harcourt Brace Jovanovich
- Friedmann, John, 1992. *Empowerment*. Cambridge: Blackwell
- Gunnarsson, Christer & Rojas, Mauricio, 2002. *Tillväxt, stagnation, kaos: en institutionell studie av underutvecklingen orsaker och utvecklingen möjligheter*. Stockholm: SNS förlag.
- Hoogvelt, Ankie, 2001. *Globalization and the postcolonial world*. 2:nd Edition. Hampshire: Palgrave.
- Isbister, John, 1998. *Promises not kept*. 4:th Edition. West Hartford: Kumarian press
- Karlström, Bo, 1996. *Det omöjliga biståndet*. 2:a upplagan. Stockholm: SNS Förlag
- Keeling, David J, 1997. *Contemporary Argentina: A Geographical Perspective*. Boulder: Westview press.
- Martinussen, John, 1997. *Society, state and market*. London: Zed Books Ltd
- Mohan, Giles – Brown, Ed – Milward, Bob – Zack-Williams, Alfred B, 2000. *Structural adjustment*. London: Routledge.
- Mosley, Paul – Harrigan, Jane – Toyne, John, 1995. *Aid and power: The world bank policy lending volume 1*. London, Routledge
- Rojas, Mauricio 2002. *Sorrows of Carmencita: Argentina`s crisis in a historical perspective*. Timbro: Timbro förlag AB.
- Sen, Amartya, 1999. *Utveckling som frihet*. Göteborg: Daidalos

Wohlgemuth, Lennart (Red), 1997. *Bistånd på utvecklingens villkor*. Uppsala: Nordiska Afrikainstitutet

Artiklar

Calomiris, Charles, W, 2003. "Lessons from Argentina and Brazil" *Gato Journal*, vol 23 No 1.

Cerrutti, Marcela, 2000. "Economic Reform, Structural Adjustment and Female Labour Force Participation in Buenos Aires, Argentina" *World Development* vol 28 No 5

Lòpez-Murphy, Ricardo, Artana, Daniel & Navajas, Fernando, 2003. "The Argentine Economic Crisis" *Gato Journal*. Vol 23 No 1.

Meltze, Allan, H, 2003. "Argentina 2002: A case of Government Failure" *Gato Journal*. Vol 23, No 1.

Summers, Lawrence H – Pritchett, Lant H, 1993. "The structural adjustment debate" *The American Economic Review*, Vol 83. No 2.

Women = "World bank structural and gender policies", *Women's International Network News*, Spring, 1995.

Zanetta, Cecilia, 2002. "The Failings of Argentina's Reform Program: A View from the Municipal and Housing sectors" *Citie*, Vol 19, No 3.